

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

17 septembrie, ora 20.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

MARI ORCHESTRE ALE LUMII

Sala Palatului

ORCHESTRA NAȚIONALĂ RADIO

TAN DUN dirijor

XAVIER DE MAISTRE harpă

Tan Dun Nu Shu: The Secret Songs of Women – simfonie pentru harpă, 13 microfilme și orchestră
Secret Fans (Evantaiete secrete), Misterioso / Mother's Song (Cântecul mamei), Largo / Dressing for the Wedding (Rochia de mireasă), Allegretto / Cry-Singing for Marriage (Plânsul miresei), Largo / Nü-Shu Village (Satul Nü-Shu), Andante / Longing for Her Sister (Dor de sora ei), Melancholia / A Road without End (Drum fără sfârșit), Allegro / Forever Sisters (Surori pentru veșnicie), Adagio / Daughter's River (Râul fiicei), Andante molto / Grandmother's Echo (Amintiri despre bunica), Allegro – Lento – Allegro / The Book of Tears (Cartea lacrimilor), Adagio / Soul Bridge (Podul sufletului), Senza misura – Lento / Living in the Dream (Trăind în vis)

Musorgski/Ravel Suita *Tablouri dintr-o expoziție*

Gnomus (Piticul) / Vechiul castel / Grădina Tuileries, Cearta copiilor după joacă / Bydło (Carul polonez) / Dansul puilor din găoace / Evreul bogat și cel sărac / Târgul din Limoges / Catacombele / Coliba pe un picior de găină (Baba-Yaga) / Marea poartă a Kievului

Tan Dun (n. 1957): Nu Shu –The Secret Songs of Women (Cântecetele secrete ale femeilor) – Simfonie pentru harpă, 13 microfilme și orchestră (2013)

Compozitorul, dirijorul și artistul de renume mondial Tan Dun încheie o lungă călătorie creativă cu piesa sa multimedia din 2013, *Nu Shu: Cântecetele secrete ale femeilor* – o simfonie pentru 13 microfilme, harpă și orchestră. Mergând pe urmele idolului său muzical Béla Bartók, Tan Dun s-a întors în provincia sa natală Hunan pentru a cerceta Nu Shu – un limbaj secret vechi de secole, pe cale de dispariție, creat și folosit exclusiv de femei. Într-o „simfonie vizuală” în treisprezece mișcări, fiecare mișcare este centrată pe un microfilm diferit, fiecare dintre ele prezentând povești sfâșietoare ale mamelor, fiicelor și surorilor din satul Nü Shu. Cântecete de compasiune, intimitate și frumusețe sunt țesute prin două complementarități: prezent vs. trecut și muzică vs. elemente vizuale. Aici, microfilmele reprezintă trecutul, orchestra reprezintă viitorul, iar harpa solo face legătura între cele două ca un dialog între o mamă și o fiică. Tan Dun a ales harpa ca instrument solist datorită „sunetelor sale frumoase și feminine” și formei sale elegante, care amintește de caracterul zvelt Nu Shu.

Antropologia, muzicologia, istoria și filosofia se împletesc ca țesătură principală a lucrării. Cultura Nu Shu este pe cale de dispariție și a fost, în trecut, suprimată, în special în timpul Revoluției Culturale din China. Pe parcursul mai multor călătorii de cercetare, Tan Dun și echipa sa au colectat peste 200 de ore de documentație audiovizuală – care acum servesc drept o arhivă unică pentru a conserva această limbă pe cale de dispariție din secolul al XIII-lea. Inițial șoptită pe coridoare și ascunsă pe evantaie de hârtie, muzica explorează și depășește acum noi granițe în timp, spațiu și cultură.

Nu Shu: Cântecetele secrete ale femeilor este o gloriificare a acestei culturi locale străvechi, care devine una cu un imn universal al feminității, într-o „simfonie vizuală” atrăgătoare și emoționantă.

1. *Evantai secret*

Cultura Nu Shu a început inițial când generații de femei schimbau în secret note de compasiune, dragoste și dorință pe evantaie de hârtie.

2. *Cântecul mamei*

Această mișcare se învârtă în jurul străvechii scrieri Nu Shu intitulate „Înțelepciune privind educarea fiicelor” – o modalitate prin care mamele le transmiteau fiicelor lor sfaturi despre familie, etică, creșterea copiilor și semnificația profundă a feminității.

Program

3. *Rochia de mireasă*

În tradiția Hunan, fetele tinere se căsătoreau de obicei încă de la vârsta de 15 ani. Ziua nunții era sărbătorită ca fiind cea mai frumoasă și mai importantă zi din viața unei fete, surorile ei mai mici ajutând mireasa să îmbrace rochia de mireasă. Dar sub o coafură răvășitoare și o rochie rafinată se ascunde inima reticentă a tinerei mirese, îngreunată de povara unui adio obligatoriu față de familia ei.

4. *Plânsul miresei*

Sărbătorile de nuntă includeau, în mod tradițional, trei zile de plâns consecutiv. O eșarfă specială servea ca o legătură între tânăra mireasă și mama ei care plângea. După nuntă, mamei și fiicelor le era uneori interzis să comunice, însă ele puteau corespunde în secret prin intermediul limbii Nu Shu.

5. *Satul Nu Shu*

Asemănător multor comunități care se dezvoltă în jurul unui râu, apa joacă un rol cheie și în imaginarii Nu Shu. „Râul mamă” este vital pentru cultura Nu Shu, deoarece curgerea sa reprezintă o legătură emoțională între generații de mame, fiice și surori separate.

6. *Dorul de sora ei*

Relația dintre surori este o caracteristică proeminentă în cultura Nu Shu. Cântecul care rememorează dragostea dintre surori oferă miresei care a plecat o conexiune emoțională față de copilăria ei inocentă, precum și o ancoră în vremuri de singurătate.

7. *Un drum fără sfârșit*

Viața unei femei Nu Shu poate fi un labirint, în timp ce spiritul ei șerpuiește de pe o alee pe alta în căutarea surorilor sale. Gospodărie după gospodărie, poartă după poartă, dinastie după dinastie, aceste femei separate continuă o călătorie fără sfârșit prin amintiri și vise, tânjind după prezența uneia dintre ele.

8. *Surori pentru totdeauna*

Surorile reprezentau o sursă importantă de putere în noua viață a femeilor după căsătorie. O reuniune între surori risipea tristețea prin râsete față de amintiri din copilărie și prin lacrimi față de greutățile vieții de adult.

9. *Râul fiicei*

Un râu sau un izvor de lacrimi? Răspunsul este ascuns în apă – acest râu format din lacrimile a generații de mame, fiice, surori și bunici creează o melodie melancolică pe care amintirile plutesc și se plimbă, ca o barcă.

10. *Amintiri despre bunica*

Gao Yinxian a fost una dintre cele mai proeminente femei din satul Nu Shu, deoarece a transmis limba de la o generație la alta. Stând în fosta ei reședință, nepoata lui Gao aude ecourile cântecelor Nu Shu cântate cândva de Gao însăși, în timp ce își amintește cum bunica ei obișnuia să o învețe Nu Shu.

11. *Cartea lacrimilor*

Mo Cuifeng plânge când își amintește de nunta ei de acum cincizeci de ani. A trecut o jumătate de secol, mama ei a murit, dar lacrimile lui Mo rămân și durerea ei rămâne în amintire.

12. *Podul sufletului*

O fiică traversează un pod, rememorând amintirile mamei sale.

13. *Trăind în vis*

În ciuda greutăților îndurate de femeile Nu Shu în viață, cântecul lor sunt pline de un romantism puternic și hotărât. În fiecare zi, când mamele, fiicele și surorile se adună să cânte, să scrie și să coasă în Nu Shu, ele țin în viața lor o realitate secretă, de vis.

Program

Modest Musorgski (1839- 1881): Tablouri dintr-o expoziție

Tablouri dintr-o expoziție este o suită de pian în zece mișcări, plus o temă recurentă și variată (*Promenade*), lucrare scrisă în 1874 de compozitorul rus Modest Musorgski și este o reprezentare muzicală a vizitei în expoziția cu lucrări ale arhitectului și pictorului Viktor Hartmann, organizată după moartea sa subită în anul precedent. Fiecare mișcare a suitei se bazează pe o pictură individuală (astăzi, unele dintre ele sunt pierdute). Lucrarea nu a apărut tipărită decât în 1886, la cinci ani de la moartea compozitorului.

Compoziția a devenit cunoscută pe scară largă prin orchestrațiile și aranjamentele realizate de alți compozitori și muzicieni contemporani. Versiunea lui Maurice Ravel, alcătuită în 1922 la comanda lui Serge Koussevitzky, reprezintă o realizare virtuoasă a unui mare maestru colorist, fiind cea mai înregistrată și interpretată. În 1940, compozitorul italian Luigi Dallapiccola a publicat o ediție critică importantă a operei lui Musorgski, cu comentarii ample. Musorgski leagă mișcările suitei într-un mod care descrie înaintarea spectatorului prin expoziție. O temă cu ritm egal, numită *Promenada*, apare periodic cu mici variante reprezentând trecerea privitorului de la un tablou la altul. Trei dintre aceste interludii fără titlu prezintă forme mai scurte ale temei, în fiecare variind starea de spirit, culoarea și tonalitatea pentru a sugera reflecția asupra unei picturi tocmai văzute sau anticiparea unei noi lucrări întrezărite. O schimbare se produce în muzica de la *Catacombae* atunci când tema *Promenadei* încetează să mai funcționeze ca un simplu dispozitiv de legătură ci pătrunde chiar în tablou. Tema își atinge apoteoza în finalul suitei, *Porțile Kievului* unde devine ea însăși monumentul descris. Majoritatea pieselor au formă ternară (ABA), *Baba Yaga* este un scherzo "feroce", iar pentru final – *Marea poartă a Kievului* (care este un rondo în 2 secțiuni ABAB-CADA) tema secundară cu caracter solemn este bazată pe un cântec de botez din repertoriul cântării ortodoxe ruse. Măreția ceremonială, cântările preoțești, zgomotul clopotelor și tema *Promenadei* creează o pânză deosebit de maiestuoasă, care este la fel de evident rusească pentru auz, precum imaginara *Poartă* a lui Hartmann este pentru ochi.

Corina Bura

Orchestra

Aproape un secol de activitate artistică – 95 de ani – înseamnă istoria **Orchestrai Naționale Radio**, ansamblu ce a marcat evoluția interpretării și difuzării muzicii simfonice în România. În 1928, o dată cu lansarea postului public de radio, s-a înființat - din inițiativa și sub conducerea compozitorului Mihail Jora - Orchestra Simfonică Radio. La pupitrul ansamblului au fost prezenți, de-a lungul timpului, mari dirijori români ca Ionel Perlea, Alfred Alessandrescu, Theodor Rogalski, Constantin Silvestri, Iosif Conta, Emanuel Elenescu, Horia Andreescu și Tiberiu Soare, precum și invitați de prestigiu ca George Enescu, Sergiu Comissiona, Ion Baci, Cristian Mandeal, Christian Badea.

©Cristian Barcan

În ultimele decenii, pe afișele Orchestrai Naționale Radio au figurat nume mari ale școlii românești de muzică, dar și prestigioși invitați din lumea concertistică internațională. Printre aceștia, îi amintim pe: dirijorii Carlo Zecchi, Igor Markevitch, Ion Marin, Michel Plasson, Maxim Șostakovici, Neil Thomson, Julien Salemkour și soliști vocali celebri ca Montserrat Caballé, Eliane Coelho, Ileana Cotrubaș, Ruxandra Donose, Angela Gheorghiu, Elena Moșuc, Teodora Gheorghiu, Placido Domingo, Luciano Pavarotti. De asemenea, au fost aplaudați alături de Orchestra Națională Radio mari pianști ca Radu Lupu, Marta Argerich, Valentin Gheorghiu, Dan Grigore, Sviatoslav Richter, Mihaela Ursuleasa, Horia Mihail, violoniștii Yehudi Menuhin, Isaac Stern, David Oistrach, Maxim Vengerov, Vadim Repin, Alexandru Tomescu, Gabriel Croitoru, Liviu Prunaru, Sarah Nemțanu și violonceliștii - Natalia Gutman, Mstislav Rostropovici, Franz Helmerson, Alexandr Rudin.

Repertoriul ansamblului este unul foarte vast și divers, pe afișele concertelor fiind regăsite genuri muzicale reprezentative ale tuturor epocilor, de la muzica barocului la lucrări ale contemporaneității. Mai mult decât oricare formație de profil simfonic, Orchestra Națională Radio își asumă misiunea difuzării creației componistice naționale. Formația este ansamblul cu cel mai mare număr de prime audiții ale compozitorilor români, promovând creațiile acestora în sala de concert, pe calea undelor, prin înregistrări speciale pentru disc și Fonoteca de Aur, parte dintre acestea fiind preluate de Uniunea Europeană de Radio.

Orchestra Națională Radio s-a impus și în afara țării prin turneele întreprinse în Franța, Italia, Germania, Spania, Elveția, Rusia, Ungaria, Turcia, Bulgaria, Cipru, Grecia, Japonia, China - și prin participările la festivaluri internaționale, evenimente care i-au confirmat pretutindeni prestigiul. Aflată la nivelul celor mai importante ansambluri orchestrale aparținând radiodifuziunilor europene, producția acestei orchestre de elită a fost onorată cu importante distincții naționale și internaționale pentru discurile realizate: Charles Cros - Franța; Puerta del Sol - Uruguay, Koussevitzky - SUA.

Printre evenimentele importante care au adus Orchestra Națională Radio în prim planul vieții culturale românești în decursul ultimelor stagioni se numără: participările la Festivalul Internațional „George Enescu”, la cele două ediții ale Festivalului „RadiRo” – eveniment internațional dedicat orchestrelor radio și organizat de Radio România – concertele extraordinare dedicate Zilei Regalității în România și cele susținute alături de prestigioși artiști de talie internațională ca Andrea Bocelli, Angela Gheorghiu, José Carreras, Richard Galliano, Viorica Cortez, Leontina Văduva, Ruxandra Donose, Elena Moșuc, Teodora Gheorghiu, Roxana Constantinescu etc.

Turneele internaționale la Expoziția Mondială de la Shanghai sau la Shanghai Spring International Music Festival, la Varna Summer Fest sau la Festivalul Balchik Classic Days, dar și cel mai recent turneu al ansamblului, în septembrie 2014, în capitala Malaeziei (invitație în cadrul manifestării internaționale World Summit on Media for Children) atestă toate valoarea Orchestrai Naționale Radio.

Dirijor

Tan Dun, artist de renume mondial și Ambasador Global Goodwill al UNESCO, și-a lăsat o amprentă de neșters pe scena muzicală mondială cu un repertoriu creativ care depășește granițele muzicii clasice, ale performanțelor multimedia și ale tradițiilor orientale și occidentale. Câștigător al celor mai prestigioase distincții din prezent, printre care Premiul Grammy, Premiul Oscar/Academy, Premiul Grawemeyer, Premiul Bach, Premiul Șostakovici, Premiul Leul de Aur al Italiei pentru întreaga carieră și, cel mai recent, Premiul pentru întreaga carieră acordat de Festivalul de Muzică de la Istanbul. Muzica lui Tan Dun a fost interpretată în întreaga lume de orchestre de renume, la teatre de operă, festivaluri internaționale, precum și la radio și televiziune. În 2019, Tan Dun a fost numit decan al Conservatorului de Muzică de la Bard College. În calitate de decan, Tan Dun demonstrează în continuare capacitatea extraordinară a muzicii de a transforma vieți și de a ghida Conservatorul în îndeplinirea misiunii sale de a înțelege legătura muzicii cu istoria, arta, cultura și societatea. În calitate de dirijor al unor programe inovatoare în întreaga lume,

stagiunea actuală include apariții cu Orchestra Filarmonicii din Londra, Filarmonica din Luxemburg, Orchestra Regală Concertgebouw și Orchestra Simfonică din Seattle. Tan Dun este ambasador artistic al Orchestrei Simfonice din Melbourne și este director artistic onorific al Orchestrei Simfonice Naționale din China, dirijor principal invitat la Shenzhen Symphony, director artistic onorific și dirijor principal invitat al Orchestrei Simfonice din Xí'an. Tan Dun a condus, de asemenea, cele mai apreciate orchestre din lume, inclusiv Orchestra Simfonică din Londra, Orchestra din Philadelphia, Orchestra Operei Metropolitane, Orchestre Națională a Franței, Orchestra Simfonică BBC, Filarmonica della Scala, Orchestra Simfonică din Sydney, printre multe altele.

Vocea individuală a lui Tan Dun a fost ascultată pe scară largă de publicul internațional. Prima sa *Simfonie pe Internet*, care a fost comandată de Google/YouTube, a ajuns la peste 23 de milioane de vizualizări online. Lucrarea sa *Organic Music Trilogy of Water, Paper and Ceramic* a frecventat săli de concert și festivaluri importante. *Paper Concerto* a fost prezentată în premieră cu Filarmonica din Los Angeles la deschiderea Walt Disney Hall. Lucrarea sa multimedia, *The Map (Harta)*, prezentată în premieră de YoYo Ma și Orchestra Simfonică din Boston, a fost itinerată în peste 30 de țări din întreaga lume. Manuscrisul său a fost colecționat de Carnegie Hall Composers Gallery. Lucrarea sa *Orchestral Theatre IV: The Gate* a fost prezentată în premieră de Orchestra Simfonică NHK din Japonia și traversează granițele culturale ale tradițiilor Operei din Pekin, Operei occidentale și teatrului de păpuși. Cel mai recent, Tan Dun a dirijat premiera noului său oratoriu epic *Buddha Passion* la Festivalul de la Dresda cu Münchner Philharmoniker, piesa fiind comisionată în colaborare cu New York Philharmonic, Los Angeles Philharmonic, Melbourne Symphony Orchestra și Festivalul de la Dresda, iar de atunci a avut premiere în întreaga lume și va continua cu viitoare premiere la Londra, Hamburg și Amsterdam.

Tan Dun înregistrează pentru Sony Classical, Deutsche Grammophon, EMI, Opus Arte, BIS și Naxos. Înregistrările sale au obținut numeroase distincții, inclusiv un premiu Grammy („Crouching Tiger, Hidden Dragon”) și o nominalizare („The First Emperor”; „Marco Polo”; „Pipa Concerto”), premiile Academiei japoneze de înregistrări pentru cel mai bun CD de muzică contemporană („Water Passion after St. Matthew”) și cel mai bun album orchestral la BBC („Death and Fire”). Muzica lui Tan Dun este publicată de G. Schirmer, Inc. și reprezentată la nivel mondial de Music Sales Group of Classical Companies.

Solist

Xavier de Maistre este unul dintre cei mai importanți harpiști de astăzi și un muzician profund creativ. Fiind un apărător înfocat al instrumentului său, a lărgit repertoriul de harpă, comandând noi lucrări compozitorilor. De asemenea, creează transcripții ale repertoriului instrumental important. Această viziune muzicală l-a determinat să lucreze cu dirijori precum Sir André Previn, Sir Simon Rattle, Riccardo Muti, Daniele Gatti, Philippe Jordan, James Gaffigan, Bertrand de Billy, Andrés Orozco-Estrada, Daniel Harding, Susanna Mälkki, Mirga Gražinytė-Tyla.

©Gregor Hohenberg

A fost invitat de orchestre precum Chicago, Montreal, City of Birmingham, NHK, orchestrele simfonice ale Radiodifuziunii suedeze și finlandeze; orchestrele Filarmonicilor din Los Angeles, Londra, Sankt Petersburg, Oslo și China; Tonhalle-Orchester Zürich, Mozarteum Orchester Salzburg, Orquestra Sinfônica do Estado de São Paulo și Orchestre de la Suisse Romande. În Franța, țara sa natală, a colaborat cu Orchestre de Paris, Orchestrele Naționale din Franța și Lyon; Orchestrele Filarmonice ale Radio France, Monte-Carlo, Montpellier, Lille și Nancy și a susținut recitaluri la operele din Paris și Lille, Lyon, Bordeaux, Nisa, Poitiers și Avignon, printre altele.

În paralel cu concertele sale orchestrale, Xavier de Maistre este pasionat de muzica de cameră și organizează în mod regulat proiecte originale de recitaluri. În 2020 a început o nouă colaborare cu tenorul Rolando Villazón, cu care înregistrează un album de cântece populare sud-americane pentru Deutsche Grammophon. În ultimele stagii, a colaborat cu legenda flamenco și castanieta Lucero Tena într-un program de repertoriu spaniol, cu care a efectuat turnee în săli importante din Europa, Japonia și China și a lansat un album (Sony Classical, 2018). Din vara anului 2020 este rezident la Festivalul de Muzică din Schleswig-Holstein. În calitate de solist a fost invitat la numeroase festivaluri, printre care Rheingau, Salzburger Festspielen, Wiener Festwochen, Verbier, Budapest Spring, Würzburg Mozartfest și Mostly Mozart din New York. De asemenea, colaborează în mod regulat cu Diana Damrau, Arabella Steinbacher, Daniel Müller-Schott, Baiba Skride, Antoine Tamestit, Mojca Erdmann și Magali Mosnier.

În stagiunea 2022/2023, a concertat în cadrul unui turneu cu Orchestra Națională a Franței în Germania și în Austria, sub conducerea lui Cristian Măcelaru, interpretând celebrul concert pentru harpă de Reinhold Glière, cu ocazia lansării noului său album. De asemenea, concertează cu Orchestra Beethoven din Bonn, Filarmonica din Monte Carlo, Filarmonica Regală din Stockholm, Filarmonica din Helsinki, Orchestra de Cameră din Paris și la Festivalul Musica din Strasbourg. Xavier de Maistre susține recitaluri solo în săli precum Opera de Stat din Berlin, în duo cu Rolando Villazón la Opera de Stat din Frankfurt și la Elbphilharmonie Hamburg, și în duo cu Diana Damrau la La Fenice din Veneția.

Născut la Toulon, de Maistre a studiat harpa cu Vassilia Briano la Conservatorul local, înainte de a-și perfecționa tehnica cu Catherine Michel și Jacqueline Borot la Paris. A studiat, de asemenea, la Sciences-Po Paris și apoi la London School of Economics. În 1998 a obținut Premiul I la prestigiosul Concurs Internațional de Harpă din SUA (Bloomington) și a devenit în același an primul muzician francez admis la Filarmonica din Viena.

Din 2001 predă la Școala Superioară de Muzică din Hamburg. Cântă pe un instrument Lyon & Healy.